

Shabbos Shuva 5763

1. I said before ראש השנה that we would try to focus on ways to make our תפילה more meaningful.

Therefore, appropriate to talk today about one very important part of תפילה, to which we attach great importance, and yet which most of us understand very poorly - namely קדיש, and, particularly, the central refrain of קדיש: יהא שמיה רבא כוי

2. The Gemara in שבת דף קי"ט says: כל העונה אמן יהא שמיה רבה בכל כחו קורעין לו את גזר דינו.

At this time when we want to undo any injurious גזר-דין ח"ו, it is particularly important and relevant to understand what this תפילה is all about and why it should have such a powerful effect.

3. Importance of קדיש expressed in another Gemara, in ברכות דף ג' גי':
תניא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח עד שסיימתי תפילתי... אמר לי: ... בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

Why specifically when they say this תפילה?

4. In fact, as we shall see, this תפילה contains the most basic fundamentals of our אמונה; but we don't appreciate it, not least because it is in Aramaic.

Tosafos (ברכות שם):

וגם מה שאומרי העולם לכך אומרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה נאה ושבח גדול הוא על כן נתקן בלשון תרגום שלא יבינו המלאכים ויהיו מתקנאין בנו

But this is difficult, as Tosafos themselves ask:

וזה אינו נראה שהרי כמה תפלות יפות שהם בלשון עברי

5. We are reminded at this point of another תפילה that we associate with the jealousy of מלאכים.

סי' תרי"ט Tur

ונוהגין באשכנז לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקול רם וסמך לדבר במדרש ואלה הדברים רבה בפרשת ואתחנן כשעלה משה לרקיע שמע מלאכי השרת שהיו מקלסין להקב"ה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והורידו לישראל למה הדבר דומה לאדם שגנב הורמין פיי חפץ נאה מתוך פלטרין של מלך ונתנו לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בו אלא בצנעה בתוך ביתך לכן כל השנה אומרים אותו בלחש ובי"ה אומרים אותו בפרהסיא לפי שאנו כמלאכים

And so we have an intimation of a connection between יהשי"ר and בשכמל"ו.

6. The Gemara in נ"ו פסחים דף has a different explanation of why we say בשכמל"ו quietly:

כדדריש רבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש: +בראשית מט+ ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלוש יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אמרי רבנן: היכי נעביד? נאמר והו - לא אמרו משה רבינו, לא נאמר והו - אמרו יעקב. התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי.

Question: Why was יעקב's response בשכמל"ו?

7. Zohar describes שמע as יחודא אילעא, and בשכמל"ו as יחודא תתאה. R' Chaim Volozhin & Baal Hatanya explain this in deep, Kabbalistic way. But among the other things I want to explore today is the possibility of explaining this distinction in a way that is close to פשוט and accessible to us.

8. One last item: Gemara in י"ג חגיגה דף:

כתוב אחד אומר +ישעיהו ו'+ שש כנפים שש כנפים לאחד וכתוב אחד אומר +יחזקאל א'+ וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם! - לא קשיא: כאן - בזמן שבית המקדש קיים, כאן - בזמן שאין בית המקדש קיים, כביכול שנתמעטו כנפי החיות.

What is the significance of מיעוט כנפי החיות?

~ To sum up our questions: (a) What is so significant and powerful about יהש"ר, that saying it כחו בכל has the power to destroy a bad דין, and to cause the רבש"ע to say קדיש? (b) Why are the מלאכים particularly jealous of קדיש and of בשכמל"ו, which requires us to say קדיש in Aramaic and בשכמל"ו quietly? (c) Why was Yaakov's response to his children's שמע ישראל בשכמל"ו? (d) Why is the meaning of מיעוט כנפי החיות? (e) What is the significance of יחודא עילאה ויחודא תתאה?

9. Translation of יהש"ר: יהיה שמו הגדול מברך לעולם ולעלמי עולמים; let His great name be blessed for all time.

What is הגדול? In what sense is His name "big"? Famous? Is that a שבח for G-d, that He's famous?

10. Perhaps we can find the beginning of an explanation in a Gemara in ל"ז יומא דף: In יומא דף after each ברכה they would answer בשכמל"ו (אמן). The Gemara derives this from the פסוק: כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו: פסוק.

So we see an equation: גודל = בשכמל"ו.

Put differently: The גודל of מידה is synonymous with the מידה of מלכות, or of מלכות כבוד.

11. Same idea in י"ג ברכות: Every ברכה needs שם ומלכות - unless it follow some other ברכה, like the four ברכות of המזון. So where is the מלכות in the first ברכה of

מלכות = גדול. הקל הגדול. Answer: שמונה עשרה?

Of course, now we need to find the meaning - in our terms - of both these phrases.

12. Explanation: The central truth of Judaism - which אברהם first proclaimed - is not merely that the רבש"ע is the most powerful Being; rather, that He is, ultimately, the only power at work, which nothing gainsay. That everything that seems to be able to oppose His will is illusory.

This is the idea that is exemplified in the פסוק: אין עוד: פסוק; וידעת היום והשבות אל לבבך ... אין עוד: פסוק; Ramchal explains: No other power.

That is His מלכות.

מלכות כבוד means that the world recognizes this truth. כבוד means recognition. When the world recognizes מלכות - that there is no other force besides His will - then there is כבוד מלכות.

שם שם denotes how the world relates to Him. It defines our relationship (different שמות = different relationships). When the world - Man - recognizes מלכות השם then His name looms larger than every other fact. Then is גדול שמו.

And that is the meaning of the equation that we saw in the Gemara in יומא between גדול and כבוד מלכותו. That is why when we say in שמונה עשרה - הקל הגדול - it is the equivalent of מלך העולם.

13. On the other hand - when evil seems succesful then שם השם is diminished. Hence אין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק.

When evil strikes with impunity then מלכות is hidden.

So we have connected two major words in Judaism and in תפילה: מלכות and גדול.

14.. The רמח"ל in the beginning of דעת תבונות adds another important word to this equation: אחד. We declare twice a day that ה' אחד. On the simplest level, it means that there are no other gods. But the רמח"ל explains that it means much more than that. It means that there are no other forces at work in the world and that nothing can thwart that.

In other words, the fact that Hashem is אחד - the רמח"ל calls this his attribute of יחוד, of being אחד - is exactly the same thing as the idea of his מלכות.

15. Tremendous insight. This connects together three of the most impotant and powerful phrases that recur, again and again, in our תפילות: כבוד מלכותו, גדול שמו, and אחד.

16. What is more, the רמח"ל points to many פסוקים that demonstrate that the central

purpose of ישראל, כלל, its mission, is to attest to this truth. That is our central vocation.

Story about Brisker Rav, visited by American. "What are you?" "I'm a lawyer". And, later, again: "What are you?" "A lawyer". Rav: That is not how a Jew answers. יונה was asked: מה מלאכתך, and he answered: עברי אנכי ואת ה' השמים אני ירא; that is our vocation in life, to attest to his presence in the world, which is the basis of יראת שמים.

17. This revelation of His being אחד = establishment of מלכותו = completion of שמו גדול, will be fulfilled לעייל with the defeat of ומגוג representing the forces of evil and the establishment of מלכות המשיח.

And therefore the נבואה that describes מלחמת גוג ומגוג in פרק ל"ח ends with the words: והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'.

מלכות השם - establishment of והתגדלתי
withal, still transcendent - והתקדשתי

18. The Tur writes that this פסוק - והתגדלתי והתקדשתי - is the basis of the opening phrase of קדיש. What we are asking is that הקב"ה make His name great, that is - that He destroy evil and make manifest the fact that nothing - not even the machinations of evil men - exists that can oppose His will, which is the only force in the world.

Talk of how today the world is unipolar: We look forward to a different kind of unipolar world.

And when does this happen? לעת"ל. In נוסח ספרד made explicit: ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה.

Which, we continue, we pray will come soon: ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב.

19. Clearly today, when evil flourishes, when evil men strike with impunity, when כלל ישראל suffers, מלכות השם is hidden. מלכותו is missing.

And yet, even today, even בזה"ז, even before that day towards which the קדיש looks forward, there is a way to recognize מלכותו:

Queen Victoria once asked Disraeli, her Prime Minister, for proof of the existence of G-d. "What", she asked, "is there to prove the existence of God, Benjamin?" His response was simply, "The Jew, Your Majesty."

Same idea in סידור יעביץ - להבדיל.

That is really a profound answer. Jewish survival.

יומא דף ס"ט Gemara:

דאמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה - שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר +דברים י+ האל הגדל הגבר והנורא, אתא ירמיה ואמר: נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו? לא אמר נורא. (עי' ירמיה פ' ל"ח: הקל הגדול והגבור ה' צבקות שמו). אתא דניאל, אמר: נכרים משתעבדים בבנין, איה גבורותיו? לא אמר גבור (עי' דניאל פרק ט': אנה ה' הקל הגדול והנורא. אתו אינהו ואמרו: אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו - שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות?)

20. This is unique power of כנסת ישראל, to recognize that הקב"ה is נורא - to see גדול גבור ונורא - even in darkest hours; not only as future consolation, but at work in the world here and now, to see the הרבש"ע's miraculous survival.

21. Here we return to מיעוט כנפי החיות. The גר"א explains that the six כנפים correspond to the six words: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. And therefore after the חורבן, there is no place left in the world where כבוד מלכותו is apparent, they can no longer say כבוד מלכותו. So they only have 4 כנפים left.

And yet we proclaim בשכמל"ו even in גלות. Because that is the unique power of כלל ישראל, to recognize כבוד מלכותו in גלות and at all times.

22. And here we see the profound depth of what the טור writes, that we say בשכמל"ו quietly, so the מלאכים won't be jealous. Because this is a תפילה that the מלאכים are not able to say; to recognize כבוד מלכותו when it is open and manifest - that they can do, too. But to recognize כבוד מלכותו לעולם ועד - at all times, even when בהיכלו, they can't do - they don't have those כנפים. Only כלל ישראל is capable of that.

Story of Gerer yeshiva bochurim who danced as they stood at the edge of the pit. And the German officer, after shooting them, looked down and said - these are angels. Wrong. Angels are not capable of saying כבוד מלכותו, of feeling הרבש"ע's presence, where He seems to be completely hidden. Only Jews.

23. Rashi in חומש explains the meaning of שמע ישראל as follows:

ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי האומות, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר (צפניה ג, ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ונאמר (זכריה יד, ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

In other words, שמע ישראל refers to that future time when כבוד מלכותו will be apparent - not only to כנס"י - but to all the world. That time when שמיא רבא יתגדל ויתקדש שמיא רבא.

ר' משה wanted to reveal this time to his sons. נסתלקה הימנו שכינה. I heard once from רבש"ע - גילוי הקץ - that when his sons said שמע ישראל that was itself the שפירא שליט"א wanted the גילוי to come through יעקב's sons, the שבטים, because it is כלל ישראל through whom that קץ is brought into the world.

And how did יעקב respond? ועד - because the power of כלל שם כבוד מלכותו לעולם ועד to bring about the קץ, to be the catalysts of גאולה in the world, comes from the fact that they can affirm בשכמליי even now, in this world. There can't be a total disconnect between the world the way it is now and the way it will be - that chasm could never be bridged. If the world will become, ultimately, a place where כבוד מלכותו is revealed, it is because there is a people who testify - by their belief and by their very existence - to כבוד מלכותו לעולם ועד, at all times.

24. Perhaps, in this vein, we can now explain the Zohar that שמע ישראל is יחודא עילאה, and בשכמליי is יחודא תתאה. Remember that we saw earlier that אחד = כבוד מלכותו, the recognition that He is the only power at work in the world. That is השם יחוד. שמע ישראל refers to that אחד as it will ultimately, when יהיה ה' אחד, open and manifest. That is the יחודא עילאה, the higher אחד. But בשכמליי is יחודא תתאה as it is now, when כבוד מלכותו is difficult to see, and is revealed only through כלל ישראל, because הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו, He makes himself known through כלל ישראל's miraculous and continued survival.

25. So שמע ישראל and בשכמליי, that dialogue between יעקב and his sons, are two different affirmations of מלכות שמים; one, as it will ultimately be, and one as it is now. And it is the latter that makes the former possible.

26. This same dialogue is present in the קדיש. We begin ויתקדש שמיא רבא, looking forward to that time when העמית לעיני העמים, the complete revelation of מלכות שמים as it will be קריב, we hope speedily in our day, but in any event in the future.

And then we respond: יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. What does that mean? Let's examine it more closely:

יהא שמיא רבא מברך. So כבוד מלכותו = גדול. שמו הגדול = שמיא רבא means: ברוך שם כבוד מלכותו. And לעלם ולעלמי עלמיא = לעולם ועד (as in דסידרא, where the תרגום of לעולם ועד is ה' ימלוך לעולם ועד).

In other words, יהא שמיא רבא is simply the Aramaic translation of בשכמליי, the affirmation that מלכות שמים is present - not only in the future, but here and now and at all times.

Proof: ענין תרי עשרתי שבוי דיעקב... ואמרין שמע מינן ישראל: בראשית מ"ט א' to תרגום ירושלמי. יעקב, which the Gemara gives as בשכמליי, the תרגום gives as יהש"ר. אבונן ה' אלקנא ה' חד, עני יעקב ואמר יהא שמיא רבא מברך לעלמי עלמין.

27. So קדיש is affirmation of מלכות ה' at all times, even in difficult times. That is why it is said by אבא, who has come face to face with darkest aspect of human condition, and yet affirms: יהש"ר.

That is the sublime profundity of this תפילה. That is כלל ישראל's unique genius; to affirm the הרבשיי's presence in a world where He seems absent. To see that He is גדול ונורא, not only in the majesty of the מקדש, but in the mystery of Jewish survival.

28. That is why when the הרבשיי hears it He כביכול knods his head and says אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך.

29. Rabbi Jonathan Sacks - difference between great cathedrals of middle ages and להבדיל the small shuls of the same time. Architecture is theology in stone. Greatness of G-d and smallness of Man. But shuls describe the closeness of G-d, His intimacy, His presence.

30. Tosafos in name of העולם that we say קדיש in Aramaic so מלאכים won't understand. The עמודי אור points out that this is essentially the same as the Tur that we say בשכמליי quietly so מלאכים won't be jealous. Because יהשיי is בשכמליי. The מלאכים can't say this תפילה - נתמעטו כנפי החיות - תפילה. כלל ישראל. And so we whisper it after שמע, and we say it in Aramaic when we recite the קדיש.

31. Q: The טור says that on יויכ we say בשכמליי out loud because we're like angels. But we have seen that the מלאכים themselves can't say בשכמליי in time of גלות?

Q: What does it mean that מלאכים are jealous when we say בשכמליי? Do they have human emotions?

A: We say בשכמליי, we attest that הקבייה is present and that He is the only force in the world. But do we really live our lives that way? Do we really live with a constant sense that everything that happens is direct result of השגחה פרטית? At deepest level we believe it, but we don't always live consistently with that belief. So there is a קטרוג; and that is why we say it quietly, abashedly. But on יויכ we're elevated to such a plane, we feel the הרבשיי's closeness so vividly, that we are able to say בשכמליי with every fibre of our being, without diffidence and hesitancy.

32. To sum up: We began with several questions: (a) What is so significant and powerful about יהשיי, that saying it כחו בכל has the power to destroy a bad דין גזר, and to cause the הרבשיי to say כך בביתו כד שמקלסין אותו בביתו כך? (b) Why are the מלאכים particularly jealous of קדיש and of בשכמליי, which requires us to say קדיש in Aramaic and בשכמליי quietly? (c) Why was Yaakov's response to his children's שמע ישראל? (d) Why is the meaning of יחודא עילאה ויחודא תתאה? (e) What is the significance of מיעוט כנפי החיות?

And the sum of what we have attempted to answer is this: In שמע and in קדיש we attest to מלכות שמים, to the idea - the central idea of Judaism - that הקבייה is absolutely in control, that nothing happens in the world except by His will. The central mission of the Jewish people is to reveal that truth. That truth is revealed in two ways: Ultimately, it will be revealed through the total destruction of evil and the clear recognition by all mankind of the הרבשיי's dominion. That is the time to which we look forward when we say שמע ישראל

יתגדל ויתקדש שמייה רבא, and when we say יה' א' ה' א' ה' אחד, the higher אחד. But, in the meantime, it is the task of כלל ישראל to keep that truth alive even in a world where evil exists. It is כלל ישראל who attest in this world - and whose very survival as a unique people attests - that the רבשייע is active in this world. That is what we affirm when we say בשכמליי, that מלכות ועד, לעולם ועד, in all times. That is what we affirm when we say יהשייר, which is the Aramaic equivalent. That is יהודא תתאה, the lower אחד. This is the unique genius of כלל ישראל. Even the מלאכים can't do that; that is why, with the חורבן, the מלאכים stopped saying כבוד מלכותו, and were reduced to four כנפים. And therefore we say בשכמליי quietly, and we say Kaddish in Aramaic, because we don't want to flaunt this declaration in the face of the מלאכים, since we ourselves don't always live up to this belief. But it is our main vocation to try and do so, to internalize it into our being. And on יויכ we come closest to doing so, and are able to say בשכמליי out loud, openly and forcefully.

33. We are living today in a unique moment in history. The past century has been perhaps the most difficult - and, in many ways, the most amazing - in Jewish history. And today we find ourselves in a situation that is fraught with uncertainty. New threats hang over our people, both in Israel and around the world. And if we are complacent, if we go about our business as usual, it is only because of a failure of our imagination.

The whole world today is busy with the Jews. We are a small people - אתם המעט מכל - and yet the whole world is pre-occupied with us. The Moslem world, Europe, the United Nations, - כל היום אני מנגינתם - they can't leave us alone. The foundations of the civilized world are shaking, and the fact is that it is all about us. It makes us nervous, we try to play it down, but deep down we know that it is all about us. It's not our fault - but it's about us.

At such a time I believe our central task, the עבודה that is most incumbent on us, is to depend our אמונה and our faith that מהארץ מתחת אין עוד, that nothing can happen except by the רבשייע's explicit command, and that in everything He does He is ישועה, bringing the ישועה closer.

We have to make this knowledge part of the core of our being. We have to make it the central anchor of our lives. It has to inform our davening, our learning, our מצוות, our all. We have to make it the anchor of our lives.

Each time we say שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיה, let us remember what it is we are saying, to what profound belief we are giving voice. To the truth that of all the fearsome facts with which we are presented each day, only one matters. All the fears that we face are nothing, face into insignificance, before that one great fact of שמיה רבא, שמו הגדול, His great name.

And that all the fears with which we contend are nothing, before that one fear which is our vocation and our calling, as יונה said: עברי אנכי ואת אלקי השמים אני ירא, I am a Jew, and I fear G-d in heaven.

And that His great name, His מלכות, His presence, is here in the world, guiding the world, controlling the world, at work in the world, alone and unchallenged, לעולם ולעלמי עלמיה, not only in the future but here, now, today.

And the more we make this belief ours, the sooner will we see the arrival of that day when יתגדל ויתקדש שמה רבא, when יתגדלתי והתקדשתי לעיני עמים רבים, בעגלא ובזמן קריב, speedily in our day, ואמרו אמן.